

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук,
доцента Ковтун Оксани Анатоліївни на дисертацію

Калугіної Тетяни Володимирівни «**Педагогічні умови професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу**», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

На сучасному етапі реформування системи вищої освіти виникає потреба в педагогах нового типу, які володіли б вмінням швидко і оперативно реагувати на зміни в професійному середовищі та самостійно навчалися упродовж усього життя. У цьому сенсі інноватика окресленої проблематики полягає у виборі одного з її векторів – професійний саморозвиток викладачів у науково-методичній роботі. Саморозвиток є тим рушієм, який сприяє прагненню людини до виявлення, усвідомлення та вдосконалення своїх особистісних, професійних якостей і здібностей, методологічних, методичних, дослідницьких знань і вмінь, а головне – до якісного перетворення педагогом свого внутрішнього світу, самоактуалізації та мотивації до професійного самовдосконалення.

У ракурсі зазначеного дисертаційне дослідження відповідає параметрам новизни та необхідного внеску в теорію і практику професійної педагогіки, є актуальним і своєчасним в умовах реалізації запитів неперервної освіти.

З огляду на викладене вище, дисертанткою зроблено спробу дослідити простір можливостей професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі за ефективного впровадження у діяльність викладачів спеціально створених педагогічних умов та організаційно-педагогічного супроводу з їх реалізації.

Дисертація має класичну структуру – вступ, три розділи, висновки до розділів, загальні висновки, які віддзеркалюють основний зміст досліджуваної якості у викладачів іноземних мов; чітко сформульований понятійний апарат, структурні складники якого визначені чітко, взаємообумовлено й узгоджено у

відповідності до мети та основних завдань вирішення. Прокоментуємо їх у логіці розгортання у дисертаційному дослідженні.

У першому розділі – «Професійний саморозвиток викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу як наукова проблема» здобувачкою здійснено аналітичний аналіз ключових понять «розвиток», «саморозвиток», «професійний саморозвиток» у вітчизняній та зарубіжній літературі з урахуванням наукових підходів – антропоцентричного, діяльнісного, компетентнісного, культурологічного, особистісного, синергетичного, системного, суб'єктного, акмеологічного, аксіологічного визначено. Грунтуючись на них, Тетяна Володимирівна розкриває сутнісні характеристики досліджуваних понять та вказує на їх особливості та специфіку в професійній діяльності вчителя іноземної мови під час виконання ними такого виду роботи, як науково-методична. Встановлено у ряді досліджень, що саме науково-методична робота найбільш дотична до саморозвитку та професійного саморозвитку вчителя не тільки іноземної мови. Основними чинниками, які забезпечують цей процес і роблять його ефективним є: міжкурсова перепідготовка; методичний супровід педагогічних працівників у міжтестастаційний період; формування банку передового педагогічного й управлінського досвіду; вивчення досвіду функціонування освітніх організацій і діяльності педагогічних кадрів; розвиток творчого потенціалу педагогів, забезпечення умов його поширення тощо.

Заслуговує на увагу наведений авторкою досвід європейських країн та інших країн – лідерів освіти щодо технологічного й процесуального забезпечення професійного саморозвитку вчителів. Головною метою визначено не лише надання методичної допомоги педагогічним кадрам, а створення середовища для активізації творчого потенціалу кожного педагога.

Поділяємо думку авторки в тому, що міжнародна співпраця для вчителя іноземної мови є одним із напрямів НМР в галузі розвитку євроінтеграційних процесів та важливою складовою професійного самовдосконалення завдяки: міжнародним агенціям та організаціям у галузі освіти і науки, які здійснюють свою діяльність в Україні та за кордоном (Корпус Миру США в Україні,

Американська Рада з співробітництва у галузі освіти та вивчення мов, Ресурсний центр викладання англійської мови Британської Ради у м. Києві, британські видавництва Oxford University Press, Pearson Education, Express Publishing; Міжнародна асоціація вчителів англійської мови як іноземної (IATEFL), асоціація викладачів англійської мови України TESOL-Ukraine тощо.

Враховуючи напрацьовані висновки, авторка констатує, що професійний саморозвиток викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу є результатом розвитку суб'єкта, що відбувається в системі міжособистісних взаємин у професійному середовищі та передбачає формування всіх елементів структури суб'єкта діяльності; як механізм, що спрямовує особистість до творчої самореалізації, усвідомлення професійної ролі, осмислення можливих професійних кроків та наслідків, прогнозування своєї професійної діяльності та її перспектив, здатності до самоконтролю і самовдосконалення.

Особливий інтерес у структурі дисертаційного дослідження викликає зміст другого розділу «Організаційно-педагогічні умови професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу» у якому обґрунтовано складники професійного саморозвитку викладачів коледжу (когнітивно-пізнавальний, потребово-мотиваційний, операційно-діяльнісний, рефлексивно-ціннісний та соціально-комунікативний), визначено критерії (гностичний, аксіологічний, технологічний, акмеологічний, рефлексивний) та їх показники, схарактеризовано рівні готовності викладачів іноземних мов коледжу до професійного саморозвитку, та вказано на їх дефінітивні відмінності.

Удосконалення професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу зосереджено в третьому розділі, «Експериментальна перевірка педагогічних умов професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу», у якому представлено організацію та проведення експериментальної роботи, розкрито технологію реалізації педагогічних умов. Дослідно-експериментальна перевірка ефективності досліджуваної якості здійснювалося в три етапи : прогностичний, організаційний і практичний, кожний з яких взаємозумовлений та взаємоузгоджений між собою і відповідає поставленій меті та завданням дослідження.

Реалізація першого етапу – прогностичного – полягала у теоретичному обґрунтуванні педагогічних умов професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу, а саме: використання інтерактивних технологій у науково-методичній роботі коледжу; модернізація інформаційного середовища коледжу для вдосконалення іншомовної компетентності викладачів іноземних мов; створення ресурсного центру професійного саморозвитку творчої особистості викладачів іноземних мов.

На особливий інтерес у контексті дослідницьких задумів автора заслуговує організаційно-діагностичний етап, у якому зосереджено психодіагностичну карту дослідження та процедуру його проведення у контрольних та експериментальних групах та уніфікування складників професійного саморозвитку з відповідним добром діагностичних методик. Для прикладу визначення когнітивно-пізнавального компоненту, критеріями якого обрано «допитливість», «когнітивність» і «гностичність» застосовували методики особистісної креативності Є. Туніка, рівня парціальної готовності до професійно-педагогічного саморозвитку.

Отримані на основі проведеного моніторингу дані щодо готовності викладачі іноземних мов до професійного саморозвитку вочевидь відбивають і відповідно підтверджують недостатній рівень сформованості через складність самого особистісного феномена, ступеня оволодіння ними комунікативних умінь та здатностей до саморозвитку; готовності до професійних випробувань, формування яких відбувається у спеціально створеному іншомовному середовищі тощо. Вірогідність проведення експериментального дослідження забезпечена репрезентативністю вибірки учасників педагогічного експерименту.

Для теорії і практики неперервної освіти становить інтерес практичний етап, зумовлений організаційно-педагогічним супроводом реалізації комплексу педагогічних умов професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу. Авторка констатує, що його різновидами можуть бути відкриті, зосереджено-опосередковані, суттєво-конкретні, поточні,

індивідуальні, ситуативно-змістові, епізодично-потенційні форми та засоби науково-методичної роботи.

Наведені вище аргументи лягли в основу експериментального комплексу, що передбачає розроблення навчально-методичного посібника «Професійний саморозвиток викладача іноземної мови у системі науково-методичної роботи коледжу: діагностичний інструментарій»; зміст науково-методичних семінарів з актуальних проблем професійного саморозвитку викладачів іноземних мов; тренінг із саморозвитку когнітивного-пізнавального компонента професійної самосвідомості викладачів іноземних мов і керівництво його самоосвітою; науково-методичні семінари з актуальних проблем професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу; застосування інноваційних технологій під час проведення лекційних та практичних занять, психолого-педагогічні та мовно-комунікативні тренінги; мультимедійні презентації, різнопланові види наукових робіт, проектна діяльність, воркшоп тощо. Системно такий матеріал представлено не тільки описово на сторінках розділу, а й підкріплені у вигляді таблиць, діаграм, рисунків, що забезпечує цілісне уявлення про якість проведених формувальних впливів та вірогідність отриманих експериментальних даних.

Цілком закономірним є висновок автора про те, що цілеспрямована робота з професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі забезпечила позитивні зміни за умов потребово-мотиваційного, рефлексивно-ціннісного і соціально-комунікативного складників.

Всі ці засоби створюють інноваційно-комунікативне середовище, у якому відбувається розвиток особистісних та професійних якостей викладача, його творчого потенціалу, що є тривалим у часі і формується упродовж життя, на засадах такої форми саморозвитку, як науково-методична робота.

Поглиблює й увиразнює уявлення про якість виконаної роботи розроблений автором навчально-методичний посібник «Професійний саморозвиток викладача іноземної мови у системі науково-методичної роботи коледжу: діагностичний інструментарій» та цикл науково-методичних

семінарів з актуальних проблем професійного саморозвитку викладачів іноземних мов, які є науково-методичним ресурсом для викладачів не тільки іноземних мов, а й загалом.

Таким чином, одержані наукові результати, що виносяться на захист, є особистим досягненням Тетяни Володимирівни. Вони оприлюднювались на науково-практичних конференціях різного рівня в межах України та ближнього зарубіжжя. Авторські публікації (16, із них 14 - одноосібних) з достатньою повнотою відображають зміст та основні результати дослідження. Наведене вище дає підстави стверджувати про загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, прирощення знань у галузі педагогіки професійної підготовки і розвитку його майстерності в системі післядипломної освіти.

До дискусійних положень та зауважень щодо змісту дисертаційного дослідження відносимо:

1. Розкриваючи зміст першого розділу дисертаційного дослідження «Професійний саморозвиток викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу як наукова проблема» п. 1.1 та 1.2. вважаємо, що здобувачка надто розгорнено деталізує зміст понять «розвиток», «саморозвиток» та «професійний саморозвиток», які достатньо опрацьовані в науковому обігу, і не потребують деталізованого феноменологічного аналізу.

2. Ураховуючи те, що одним із ключових понять дисертаційного дослідження є науково-методична робота, то варто було б у розділі 1, п.1.3. «Науково-методична робота у коледжі як умова професійного саморозвитку викладачів іноземних мов» більше уваги приділити розкриттю цього поняття, яке визначено як предмет дослідження, зацентувати увагу на специфіці та особливостях її в умовах коледжу.

3. Представлені авторкою тренінги – рольовий, ситуативний, сенситивний та професійний потребують більш детального прописання як за змістовим наповненням, структурою так і процедурою їх проведення, оскільки вони не є рівнозначними за питомою вагою в структурі професійного вдосконалення (с. 145 – 146).

4. У визначенні стану готовності викладачів іноземних мов до науково-методичної роботи пріоритетна роль відводиться авторській анкеті, яка достатньо пролонгована за всіма параметрами вияву, однак у змісті автореферату (с. 12) її роль не прокоментовано.

5. У третьому завданні дослідження йдеться про рівні професійного саморозвитку викладача іноземних мов коледжу, однак розгорненої характеристики ознак такої диференціації за компонентно-критеріальними параметрами представлено поверхово.

Викладені зауваження та побажання не є концептуальними і не впливають на загальне враження дисертаційної роботи.

Висновок: представлене до захисту дисертаційне дослідження Тетяни Володимирівни Калугіної має теоретичне і практичне значення і заслуговує на позитивну оцінку. Рукопис дисертації і автореферат оформлені відповідно вимог п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 19 серпня 2015 року), а його авторка – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки,
теорії і методики початкової освіти
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

Ковтун О. А.

ПІДПИС *Ковтун О. А.*
Засвідчую:
Нач. ВК *Шаріт-П. М. Токредна*